

TÜRKİYE TASARIM KRONOLOJİSİ

MOBİLYA

Bu çalışma

3. İstanbul Tasarım Bienali:

BİZ İNSAN MIYIZ?

Türümüzün Tasarımı

2 saniye, 2 gün, 2 yıl, 200 yıl, 200.000 yıl

için **Aslı Can** tarafından hazırlanmıştır.

Avşar Gürpınar ve **Pelin Derviş**'in katkılarıyla.

Editöryal destek: **Ceren Şenel**, **Erim Şerifoğlu**

Grafik tasarım: **Selin Pervan**

MOBİLYA

1843 DOLMABAĞÇE SARAYI MOBİLYALARI

Dolmabahçe Sarayı'ndan önce aynı konumdaki Beşiktaş Sarayı, Sultan Abdülmecid (hüküm süresi 1839-1861) tarafından, kullanışsız olduğu gerekçesiyle 1843'te yıktırılır. Aynı yıl, Garabet ve Nikogos Balyan tarafından tasarlanan sarayın temelleri atılır ve yapı 1856'da tamamlanır. Mabeyn-i Hümayun (Selamlık), Muayede Salonu (Tören Salonu) ve Harem-i Hümayun (Harem) adlı üç kısımdan oluşan Dolmabahçe Sarayı, iç ve dış cepheleri ve süslemelerinde dönemin Batılılaşma eğilimi doğrultusunda Neo-barok üslubuna sahip olmakla birlikte, plan düzleminde büyük bir Türk Evi'ni andırır. Hakim süslemeler doğrultusunda seçilen mobilyalar Rokoko üslubundadır, iç mekanlar Batılı saraylara uygun olacak şekilde düzenlenir. Dolmabahçe Sarayı'nın mobilyalarının bir kısmı Avrupa, ABD ve Uzak Doğu'dan getirilir; bunun yanı sıra birçok mobilya da o dönemde Galata, Pera ve Nişantaşı'nda bulunan Narlıyan, Psalty, Hakkı Usta, Mora Biraderler, Refik Bey Marangoz Fabrikası gibi mağaza ve imalathanelerden alınır. Dolmabahçe Sarayı iç mekan düzenlemeleri ve mobilyaları, Tanzimat sonrası Batılılaşma döneminin en önemli örneklerinden biridir. Saray, Batılı tabir edebileceğimiz anlamda mobilyanın ilk kez iç mekan içine girdiği, yapının içinde, onun bir parçası/uzantısı olarak var olan oturma, çalışma ve depolama birimlerinin ilk kez yapıdan koparak kelime anlamını karşılar şeklinde mobil hale gelişinin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilebilir. ¹

1843 HEREKE HALI VE İPEKLİ DOKUMA FABRİKASI

1843 yılında kurulan Hereke Fabrikası, 1845'te yeni yapılmakta olan sarayların döşemelik ve perdelik ihtiyacını karşılamak üzere Hereke Fabrika-i Hümayunu adıyla üretime geçer. Osmanlı İmparatorluğu'nun o tarihe kadar ipekli dokuma alanında kurduğu en kapsamlı fabrika olan Hereke Fabrikası için Fransa'dan jakar tezgahları ve tasarımcılar getirilerek üretim başlatılır. Geleneksel Osmanlı halıcılığında bir dönüm noktası sayılabilecek 1891 yılında, Hereke Fabrika-i Hümayunu, kuruluşundan yaklaşık yarım asır sonra, yüz adet yeni tezgahla halı üretimine başlar. Sultan II. Abdülhamid'in (hüküm süresi 1876-1909) himayesinde, Sivas, Ladik ve Manisa'dan getirilen ustalarla başlanan bu üretimde, ustalara önce saray tarafından verilen desen örnekleri dokutturulur ve bu desenler daha sonra geliştirilerek özgün bir Hereke üslubu yaratılmaya çalışılır. Böylece, saraylar için ipekli döşemelik ve perdelik üreten Hereke Fabrikası'na halı dokuma birimleri eklenir ve dünyaca tanınan Hereke halıcılığının temelleri atılır. O dönemde Dolmabahçe Sarayı içinde de Hereke Dokumhanesi adını taşıyan ve fabrikaya bağlı olarak çalışan bir dokuma atölyesi bulunduğu bilinmektedir. ²

1856 BEYOĞLU'NDA "MAISON BAKER" MOBİLYA MAĞAZASI

1856'da Kırım Savaşı sonrası İstanbul'a yerleşen İngiliz George Baker ve oğullarına ait Baker mağazalar zincirinin mobilya imalatı yoktur. Mağazalarda mobilyadan kumaşa, tuhafiyeden spor malzemesine kadar farklı çeşitlerde İngiliz yapımı eşya satılır. Biri Tünel'de, üçü İstiklal Caddesi'nde yer alan şubelere sahip bu mağazalar zinciri, 1950'lerde tasfiye edilir. ³

1863 SERGİ-İ UMUMİ-İ OSMANİ

Sergi-i Umumi-i Osmani (Türkçe: Osmanlı Genel Sergisi), 27 Şubat ile 1 Ağustos 1863 tarihleri arasında İstanbul'da At Meydanı'nda (Sultanahmet) düzenlenir. Abdülmecid döneminde Londra ve Paris'teki dünya fuarlarına katılan Osmanlı İmparatorluğu'nda, bir sonraki padişah Abdülaziz'in (hüküm süresi 1861-1876) emriyle düzenlenen serginin amacı, Osmanlı ekonomisine rekabet gücü kazandırmak, ülkede üretilen malların kalite, çeşit ve fiyatlarını görmek, üreticilerin sorunlarını tespit etmek ve başarılı olanları ödüllendirmektir. Dönemin Maliye Nazırı Mustafa Fazıl Paşa tarafından organize edilen serginin komitesinde Hariciye Teşrifatçısı Kamil Bey, Sadrazam Fuat Paşa'nın oğlu Nazım Bey, Ticaret Müsteşarı Server Efendi ve devlet ricalinden Agaton Efendi bulunur. Sergi binası olarak 3.500 metrekare büyüklüğünde, dikdörtgen planlı, 3 anıtsal kapıya sahip geçici bir yapı inşa edilir. Binanın mimarı Fransız Marie Augustin Antoine Bourgeois; içmimarı ise Leon Parvillé'dir. On üç bölümden oluşan sergide tarım ürünleri, el sanatları, tekstil ürünleri, sanayi ürünleri, maden ürünleri, deri ürünler, mobilya, halılar, çalgılar gösterilir. Aynı bir bölümde ise mimari çizimler, çizimler, karakalem çalışmalar, haritalar, baskılar ve kitaplar sergilenir. ⁴

1867 BEYOĞLU'NDA "MAISON PSALTY" MOBİLYA ATÖLYESİ

Jean Psalty tarafından açılan mağaza, Avrupa'nın moda çizgilerini Osmanlı'ya uyarlar, bazen de tümüyle taklit eder. Sattığı mobilyalar daha çok saray çevresi ve varlıklı aileler tarafından tercih edilen Psalty; 1893'te Tünel'de, 1913'te Tepebaşı'nda açtığı mağazalarından başka İstiklal Caddesi ve Galata'daki mağazalarıyla birlikte toplam dört mağazaya sahiptir. Bu dönemde Avusturya'dan "Thonet" sandalye de ithal ettiği bilinen Psalty'de, ithal ürünler dahil olmak üzere satılan mobilyaların tümü mağazanın etiketini taşır. Aynı zamanda iç mekan düzenlemeleri yapan ve dönem

Γ. ΚΑΙ Α. ΒΕΚΕΡ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

370 - ΜΕΓΑΛΗ ΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΑΝ - 370

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΑΙ

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΠΛΩΝ

ΠΑΡΕΙΣ ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ · ΚΟΙΤΩΝΩΝ · ΑΙΘΟΥΣΩΝ

ΕΙΔΙΚΟΤΗΣ ΣΑΝΔΥΚΩΝ ΚΑΙ ΚΙΒΩΤΙΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ © ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΤΑΠΗΤΩΜΑΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΑΡΑΠΕΤΑΣΜΑΤΩΝ

de porcelaine et autres matériaux

Geo. & A. BAKER

370, Grand Rue de Péra, 370

CONSTANTINOPLE

AMEUBLEMENTS COMPLETS

pour
Salle à Manger
Chambre à Coucher
et Salons

SPECIALTÉS DES BABUTS

Fournitures de Bureaux

BUREAUX AMÉRICAINS

GRAND ASSORTIMENT DE RIDEAUX

en soie et en laine

TOUTES ESPÈCES DE TAPISSERIE

LINOLEUM

etc., etc., etc.

gazetelerinde ilanlarına sıkça rastlanan Psalty Mobilya Dekorasyon Şirketi 1952'de kapanır. ⁵

1868 İSTANBUL SANAYİ MEKTEBİ KURULDU

Mithat Paşa, sanayi ıslahhaneleri (Osmanlı'daki mesleki eğitim kurumları) ile daha geniş şekilde ilgilenerek ıslahhaneleri himaye etmek için İslah-ı Sanayi komisyonunun çalışmalarına katkıda bulunur. Bu komisyonun çalışmaları sonunda, Mekteb-i Sanayi, Kasım 1868'de eğitime başlar. Sanayi mektebi bir taraftan yabancı öğretmen ve uzmanlarla kadrosunu genişletirken, diğer yandan başarılı olan öğrencileri Avrupa'ya eğitime gönderir. Bu tarih aynı zamanda Osmanlı'da lonca sisteminin bitişine işaret eder. ⁶

1882 SANAYİ-İ NEFİSE MEKTEB-İ ALİYE KURULDU

Osman Hamdi Bey tarafından, güzel sanatlar eğitimi için Sanayi-i Nefise Mektebi adıyla kurulur ve 2 Mart 1883'te öğretime başlar. Bu okulda mimari, resim, heykel ve gravür eğitimi verilir. ⁷

1890'larda MOBİLYA

Özellikle İstanbul'da sayıları artmaya başlayan mobilya mağaza ve imalathanelerinin etkisi ile devlet binalarında da mobilya kullanılmaya başlanır.

1921 SANAYİ MEKTEPLERİ NİZAMNAMESİ

Sanayi Mektepleri Nizamnamesi 1921'de Sanayi Umum Müdürlüğü tarafından değiştirilerek, 1927'ye kadar uygulanacak yeni bir nizamname yürürlüğe konur. Bu nizamnamenin birinci maddesinde Dersaadet Sanayi Mektebi'nin, demir ve ahşap sanayi şubesi ile elektrikçilik ve ebniye (bina) inşaatı sanayisinde teorik ve uygulamalı bilgiyle donanmış usta adaylarını yetiştirmeye yönelik bir okul olduğu belirtilir. ⁸

1925 DAHİLİ TEZYİNAT

İlk dahili tezyinat bölümü Sanayi-i Nefise Mektebi bünyesinde kurulur. Eğitime başlaması 1929'u bulan bölümde umumî tezyinat, grafik ve seramik/çinicilik dersleri verilir. ⁹

1928 SELAHATTİN REFİK MOBİLYA MAĞAZALARI

Cumhuriyet ile birlikte, Ankara'daki yapılanma hareketleriyle gelişen mobilya ihtiyacıyla çeşitli mağazalar açılmaya başlar. Bunların arasında en popüler olanı, Selahattin Refik Sırmalı'nın sahibi olduğu mobilya mağazasıdır. Ünlü kişiler ve yeni zenginlerin evlerini döşerken tercih ettikleri bu mağaza

aynı zamanda, yeni devlet daireleri ve vekaletlere de mobilya verir; bu mekanlar aynı zamanda Selahattin Refik Sırmalı tarafından dekore edilir. Selahattin Refik Sırmalı, Ankara'daki mağazasını 1930'ların başında İstanbul'a taşıyarak "Dekorasyon" adıyla yeni bir mağaza açar ve mevcut çizgisini sürdürür. ¹⁰

1928 GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ

Sanayi-i Nefise Mektebi adı altında kurulan kurum, 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi adını alır. Türkiye'de "akademi" unvanını alan ilk yükseköğretim kurumudur. ¹¹

1929-1937 PHILIP GINTHER ATÖLYESİ

Avusturyalı Philip Ginther 1929 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Dahili Tezyinat Atölyesi'nin başına getirilir. Akademi dahilinde içmimarlık bölümünün kurulmasına önyak olan Ginther, 1937 yılına kadar burada içmimarlık ve mobilya dersleri verir. ¹²

1930'lar

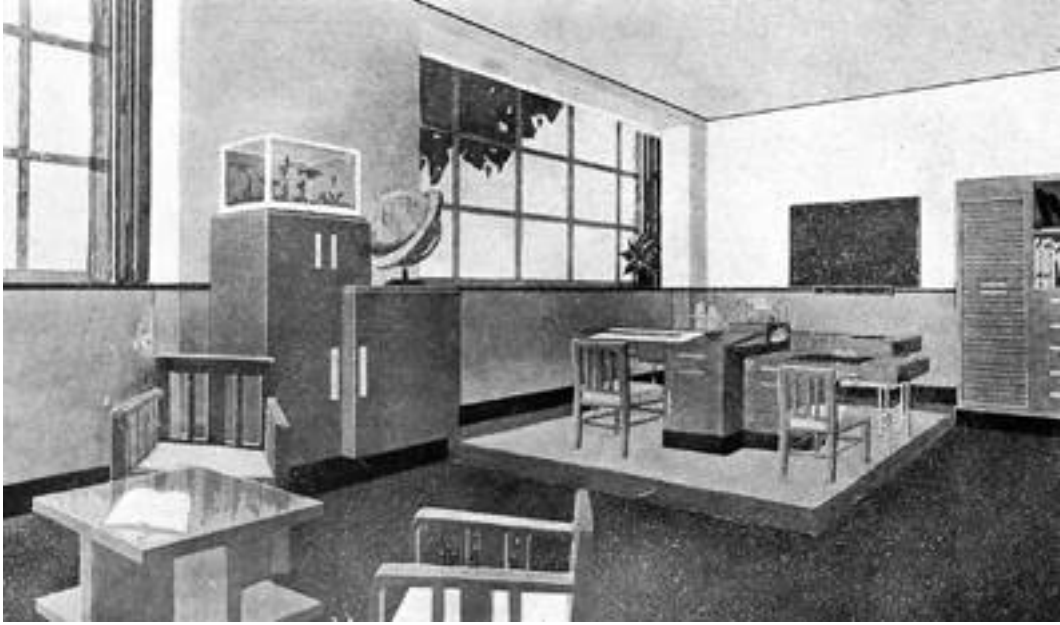
İÇ MEKAN TASARLAYAN MİMARLARIN MOBİLYA TASARIMLARI

1930'lar modern mimarlık anlayışının sorgulandığı, çağdaş bir yaklaşımla yeniden tanımlandığı dönemdir. "Mimar" ve "tasarım" kavramlarının kapsamının genişletildiği bu dönemde mimarın görevi, topyekün tasarım anlayışı doğrultusunda yeniden tanımlanır. Dergilerde mimarın vaziyet planından mobilyaya, tasarımın her noktasına karar vermesi gerektiğine dair yazılar çıkmaya başlar. *Arkitekt* dergisi iç mekanlara, mobilya düzenlemelerine daha çok yer verir. Aynı yaklaşım Türkiye'de de benimsenir. Öncelikle kendi yapılarının iç mekanlarını tasarlayan mimarlar, mobilya da tasarlamaya başlarlar. ¹³

1929-1938 YERLİ MALLARI SERGİSİ

1930'larda, ulusun refahının artırılması yolunda önemli bir rol yüklenen tüketim malları, aynı zamanda devrimlerle ilişkilendirilerek, "asrilik" sembolü olarak kabul edilir. Refah, hijyen, modernlik gibi kavramlar üzerinden değerlendirilen gündelik yaşam eşyaları ve tüketim mallarının "yerli malı" olması teşvik edilirken, söz konusu bilinci geliştirmek amacıyla 14 Aralık 1929'da Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti kurulur. 1929-1938 yıllarında İstanbul'da düzenlenen yerli malları sergileri, cemiyetin en önemli etkinliklerindedir. Dokumadan mobilyaya, ahşap işlerinden cam ve seramik

1

2

1 - DÖRT KARDEŞ İÇİN OTURMA VE ÇALIŞMA ODASI,
DEKORATÖR NİZAMİ BEY'İN TASARIMI
Kaynak: "Dahili Mimari." *Arkitekt*, 2. Yıl, sayı 5 (17), s. 145, 1932.

2 - YALOVA TERMAL OTELİ, 1934-1937,
SEDAD HAKKI ELDEM TASARIMLARI
Kaynak: SALT Araştırma ve Rahmi M. Koç Arşivi,
Sedad Hakkı Eldem Arşivi

çalışmalarına geniş bir yelpazede ürünlerin sergilendiği bu etkinlikler, güçlü ulus temsilinin yanında, halkın gündelik hayatının bir göstergesi olarak büyük önem teşkil eder.¹⁴

1931 BALKAN KONFERANSI MOBİLYA TASARIMI YARIŞMASI

Mimarların eşya tasarımına yönelmesi açısından, 1931'de Yıldız Sarayı'nda gerçekleşen, Üçüncü Balkan Konferansı kapsamında düzenlenmiş mobilya tasarımı yarışması önemli bir örnek teşkil eder. Yıldız Sarayı Tefriş Projesi olarak duyurulan yarışmada Yıldız merasim dairesinin ve konferans binasının mobilyalarının tasarlanması istenir. Yarışmaya katılan altı mimardan Ömer Nazimi Yaver (Yenal) birinci olur, projesi uygulanır.¹⁵

1931 "MOBİLYA" İSİMLİ MAKALESİNDE SEDAD HAKKI ELDEM DİYOR Kİ:

"Mobilyaya vereceğimiz paranın zevkimize ve ihtiyacımıza uygun, aynı zamanda da sade ve iktisadi olması için şekillerini mimar tespit etmelidir."¹⁶

1934 YALOVA TERMAL OTELİ

Sedad Hakkı Eldem tarafından tasarlanan otelin iç mekan ve mobilya tasarımlarında Eldem'e Fazıl Aysu eşlik eder. Eldem'in ifadesiyle "O zaman memlekette ilk defa olarak dıştan içeriye en ufak ayrıntıya kadar projeler bir elden çıkmış ve mobilya, kapı topları, lambalar halılar, kumaş ve perdeler mimarın desenine göre özel suretle yapılmıştır."¹⁷

1935 FLORYA ATATÜRK DENİZ KÖŞKÜ

Köşkün mimari projesi 1935'te Seyfi Arkan tarafından tasarlanır, aynı yılın 14 Ağustos'unda Atatürk'e teslim edilir. Bünyesinde kabul salonu, yatak odaları, banyo ve çalışma odaları bulunan köşkün mobilya tasarımları Seyfi Arkan ve Fazıl Aysu, uygulamaları mobilya ustası Kifiyodis tarafından gerçekleştirilir (Piante, Karaköy). 1930'lara özgü modernist yaklaşım doğrultusunda tasarlanan mobilyalar halen, günümüzde Atatürk Müzesi olarak kullanılan köşkte korunuyor ve sergileniyor.¹⁸

1935 KELEBEK MOBİLYA

Uçak kanatları için kontrplak üretmek amacıyla 1935'te İstanbul'da kurulur. 1978'de Düzce'de modüler mobilya fabrikasını işletmeye açar. 1986'ya kadar kontrplak üretimine devam eden Kelebek, 1991'de ilk yurtdışı mağazasını Almanya'nın Dortmund kentinde açar. Firma günümüzde

mobilya, mutfak, banyo, oturma grupları ve özel ahşap donanımların üretimini sürdürmektedir.¹⁹

1935 KEMAL YILMAZ MOBİLYA ATÖLYESİ

1923'de ilkokul öğrencisiyken mobilyacılık mesleğini atölyelerde çalışarak öğrenmeye başlayan Kemal Yılmaz, ilk atölyesini Kazancı Yokuşu'nda açar; 1938'de Nişantaşı'nda kurduğu atölyede mesleğine devam eder. Çizim ve maket yaparak mobilya tasarlayan Yılmaz, dergilerde ve çevresinde gördüğü mobilyaları çevrenin beğenisi ve taleplerine cevap verecek şekilde yorumlayarak üretim yapar ve siparişe çalışır. Kemal Yılmaz, Atatürk'ün Dolmabahçe Sarayı'ndaki odasının mobilyalarının yanı sıra dekorasyonunu da gerçekleştirir.²⁰

1936 GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ ZEKİ KOCAMEMİ ATÖLYESİ

1900 doğumlu Zeki Kocamemi, Sanayi-i Nefise'yi birincilikle bitirdikten sonra 1926 yılında resim öğrenimi görmek üzere Almanya'ya, Münih Güzel Sanatlar Akademisi'ne gider. Türkiye'ye dönüşünden bir süre sonra, 1930'da Güzel Sanatlar Akademisi'nin Dahili Mimari Şubesi'ne asistan olarak atanır. 1936'da kendi atölyesini kuran Kocamemi, eğitimciliğinin yanında, Akademi için çok sayıda mobilya üretir. Bunların bir kısmı halen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarafından kullanılmaktadır.²¹

1936 HAYATİ GÖRKEY GÜZEL SANATLAR AKADEMİSİ'NDE

Münih Devlet Tatbiki Sanatlar Mektebi'nde yüksek öğrenimini tamamlayan Hayati Görkey, Türkiye'ye döndükten sonra bir süre İzmir'de kalır ve İzmir Fuarı pavyonlarının iç mekan tasarımlarını yapar. 1936'da Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki Marangoz Atölyesi'ne hoca olarak atanır. Görkey başta Güzel Sanatlar Akademisi olmak üzere Eminönü'ndeki Garanti Genel Müdürlük Binası ve İstanbul'daki İpek Palas Oteli gibi binaların iç mekan ve mobilya tasarımlarını gerçekleştirir, Gölcük'te bir Hücum-Takip Botu ile Cumhurbaşkanlığı Umur Yatı'nın iç düzenlemelerini yapar.²²

1950'ler

1950 "MOBİLYA MESELESİ" ZEKİ SAYAR

"İyi mobilya temini bilhassa bizim memleketimizde hemen hemen imkansızdır. Çünkü mesken davası gibi mobilya meselesi de bizde, tamamen bakir bir haldedir. Memleketimizde, rahat, sağlam ve zevkli mobilya yapılamıyor. Yerli mobilyalarımız, hiç de tatmin edici değildir."

Zeki Sayar, bu makalesinde ülkedeki mobilya üretiminin yetersizliğinin altını çizer. 1950'lerde piyasada, çoğunlukla Batı'daki modellerin taklit edildiği, dayanıksız malzemeden üretilen ve seri üretim eksikliğinden dolayı son derece pahalıya mal olan mobilyalar bulunmaktadır. Büyük mobilya fabrikaları eksiktir ve üretim küçük atölyelerde münferit küçük sermayelerle gerçekleşmektedir. Sayar, ülkede iyi mobilya üretilmemesinin sebeplerini malzemesizlik, teknik ve sanat bilgisizliği ve sermaye ve kredi eksikliği olarak listeler. Ona göre mobilya devletin ele alması ve seri üretime bağlanması gereken bir konudur. Ana hedef olan güzel, sağlam ve ucuz mobilyacılığı temin etmenin yolu ithalde kolaylık, küçük sermayeli mobilya atölyelerine kredi sağlama ve mobilya tasarımcılarını iş başına getirme tedbirlerinden geçmektedir.²³

1951 YALMAN EVİ

Büyükkada'da bulunan ev, 1951'de Turgut Cansever ve Abdurrahman Hancı tarafından Yalman Ailesi için tasarlanır. 1930'ların topyekün tasarım anlayışı doğrultusunda çalışan mimarlar, evin yerleşim planından mobilyalarına, merdiven detaylarından perde desenlerine kadar her noktasını tasarıma dahil ederler. Perde, yastık yüzü, çarşaf ve benzeri eşyaların desenleri Bedri Rahmi Eyüboğlu tarafından çizilir. Ev halen, Yalman Ailesi tarafından mobilyaları ile birlikte aslına uygun şekilde korunmakta ve yazlık konut olarak kullanılmaktadır.²⁴

1953 MODERNO

Fazıl Aysu ve Baki Aktar işbirliğiyle 8 Ekim 1953'te kurulur. Mobilya imalatı, iç mekan tasarımı ve malzeme tedariki ile ilgilenen Moderno Beyoğlu'nda bir showroom'a, bitişindeki yapıda bir imalathaneye, Cihangir'de ikinci bir atölye, imalathane ve stok deposuna ve Galata Arşimidis Han'da bir büroya sahiptir. Kurucularının yanında firma ile çalışmış çok sayıda isim arasında İlhan Koman, Şadi Çalık, Nuri Doğan da bulunur. Moderno ekonomik sıkıntılar dolayısıyla 1966'da kapanır.²⁵

1954 ŞARK MOBİLYA

Ali İhsan Şark tarafından Ankara'da kurulur. Danimarka üslubunda ürettiği mobilyalarla popüler olur. Günümüzde Memduh Şen önderliğinde halen benzer üslupta tasarım ve üretimini sürdürmektedir.²⁶

1955 KARE METAL ATÖLYESİ

Sadi Öziş ve İlhan Koman, 1955'te, Güzel Sanatlar Akademisi bünyesinde kendi metal heykel atölyelerini kurarlar. Atölyenin kurulma amacı sadece metal heykelle uğraşmak olmakla birlikte, dönemin maddi sıkıntıları sanatçıları bir ek gelir arayışına iter. Sadi Öziş ve İlhan Koman, Öziş'in babası Tevfik Bey ve işadamı arkadaşları Mazhar Süleymangil'in de maddi desteği ile 1956'da sandalye ağırlıklı metal mobilyalar üreten Kare Metal'i kurar. 1957'de meslektaşları Sadi Çalık da kısa bir dönem için aralarına katılır. 1958'de hem Koman hem de Çalık'ın gruptan ayrılmasıyla, Sadi Öziş çalışmalarına Galerî T adı altında bir süre daha devam eder. 2000'li yıllarda Kare Metal, Sadi Öziş'in oğlu Neptün Öziş'in çabalarıyla Karre adı altında tekrar el yapımı mobilya üretimine başlar.²⁷

1955 SİM MOBİLYA

Mehmet İrfan Dolgun tarafından kurulan firma, 1957'de, Türkiye mobilya sektöründeki ilk portatif seri üretim koltuk modelini üretir. Sim Mobilya, aynı zamanda döşeme işlerinde hava tabancasını kullanan ilk fabrika olarak tarihe geçer. 1972'de Türkiye'nin ilk fabrikasyon çek-yatını yapar. Üretimlerinin bir kısmının 1975'te Libya'ya ihraç edilmesiyle Türkiye'nin ilk mobilya ihracatını gerçekleştirir.²⁸

1956 TBMM İÇ MEKAN TASARIMI YARIŞMASI

Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası, 1938'de Clemens Holzmeister tarafından tasarlanır. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle yapımı uzun süren binanın mobilyaları için 1956'da bir iç mekan tasarımı yarışması açılır. Bu yarışmada ödüle layık görülen Sadun Ersin, Reşat Sevinçsoy, Muhlis Türkmen, Gazanfer Erim gibi tasarımcıların mobilya ve iç mekan tasarımları uygulanır. Bu üretimlerin bir kısmı halen meclis binasında kullanılmaktadır.²⁹

1957 İSTİKBAL MOBİLYA

1957 yılında Kayseri'de küçük bir marangoz atölyesinde kapı-pencere yapımı ile üretim hayatına başlayan İstikbal, kapı-pencerenin yanı sıra dolap, yatak odaları, masa-sandalye gibi mobilya çeşitleri üretir.³⁰

1

2

1 - İLHAN KOMAN

1950'lerin ortasında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde kurulan Kare Metal Atölyesi'nde çalışırken.

Kaynak: SALT Araştırma, Sadi Öziş ve Kare Metal Arşivi

2 - TBMM A BLOK İÇİN SEHPA, 1959

Tabla: Füreya Koral Atölyesi / Sehpa strüktürü: Sadun Ersin tasarımı

Fotoğraf: Ali İnceoğlu

Kaynak: DATUMM Arşivi

İzmir Ekonomi Üniversitesi

Bilimsel Araştırma Projesi (A1308001 / BAP-A024-K no'lu proje)

1957 DEVLET TATBİKİ GÜZEL SANATLAR YÜKSEKOKULU

Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu 1 Kasım 1955'te Bakanlar Kurulu kararıyla kurulur. 1956'da, eğitim programını geliştirmek ve görev alacak öğretim elemanlarını belirlemek üzere Prof. Dr. Adolf Schneck danışman olarak görevlendirilir. 1957'de eğitime başlayan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nda Dekoratif Resim, Grafik Sanatlar, Seramik, Tekstil Sanatları, Mobilya ve İçmimarlık bölümleri olmak üzere beş bölüm vardır. 1962 yılında eğitim programında yenilemeler yapılarak dört yıllık lisans eğitimine geçer. Bauhaus ekolü ile kurulan kurumun hedefi, çağın gereksinim duyduğu yaratıcı, araştırmacı, yenilikçi ve uygulamacı bireyler yetiştirmektir. 20 Temmuz 1982 tarihinde yüksek öğretim yasası kapsamında, Marmara Üniversitesi bünyesine katılır. ³¹

1958 ERSA

Metin Atabey Ata tarafından 1958'de kurulan ERSA firması, 1950'lerde malzeme yokluğundan su boruları ve benzeri materyalle yalın tasarımlar üretir. Halen aktif olan firma, ofis mobilyaları, kanepeler, koltuk takımları ve benzeri oturma elemanları üretmektedir. ³²

1960'lar

NEZİH ELDEM

1921 yılında İstanbul'da doğan Nezhik Eldem, 15 yaşında üyesi olduğu Güzel Sanatlar Birliği'nin tüm İstanbul ve Ankara sergileri ile Devlet Resim Sergileri'ne katılır. 1944 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitiren Eldem, aynı yıl Yüksek Mühendis Mektebi Mimarlık Bölümü'nde rölöve ve serbest resim dersleri öğretmeni olur, kurumun Teknik Üniversite'ye dönüştürülmesinden sonra Bina Bilgisi Kürsüsü'nde Paul Bonatz'ın asistanlığını yapar. 1952'de İtalya'ya giderek Gio Ponti'nin Milano Politeknik'te verdiği derslerinin yanı sıra bürosundaki bazı mimari ve endüstri ürünü tasarımlarına katılır. İtalya'da kaldığı iki yıl boyunca Anıtkabir'in bu ülkede üretilen mozaik bezemelerinin ve tunç parmaklıklarının tasarım ve denetleme sorumluluğunu üstlenir. 1954'te doçent, 1962'de profesör olan Eldem, üniversitedeki görevini 1988'de emekli oluncaya kadar sürdürür. Eldem, 1949 tarihli Ankara Belediye Başkanlığı binası başta olmak üzere tasarladığı önemli yapıların yanında, yaptığı mekan düzenlemeleriyle de 20. yüzyılın önemli tasarımcılarından biri olarak değerlendirilebilir. İstanbul'da Eski Şark Eserleri Müzesi düzenlemesi (1964-74, Sultanahmet), İTÜ Maden Fakültesi G Amfisi (1964,

Maçka) ve Taşkışla Binası'ndaki 109 No'lu Salon (konferans salonu) gibi, tarihi binalar içinde yeni bir işlev için düzenleme çalışmaları, 1971-72'de Karaköy Ziraat Bankası Ek Binası ve eski Harbiye Mektebi'nin Askeri Müze'ye dönüştürülmesi bu tasarımlar arasındadır. ³³

1960 FORM

Mimar Ratip Erhan ve içmimar-dekoratör Sadun Ersin tarafından Teşvikiye'de bir mobilya ve dekorasyon mağazası olarak açılır. ³⁴

1960 SİTELER

Ankara'nın Altındağ ilçesinde yer alan, Türkiye'nin ilk ve en köklü mobilya sanayi bölgesidir. Siteler'de, 5.000 dönüm arazi üzerinde küçük ve orta ölçekli mobilya üretimi ve ihracatı yapılmaktadır. Mobilya üretimi yapan 5.644 işletme bulunmaktadır. İşletmede yaklaşık 10.500 kişi istihdam edilmektedir. ³⁵

1961 ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

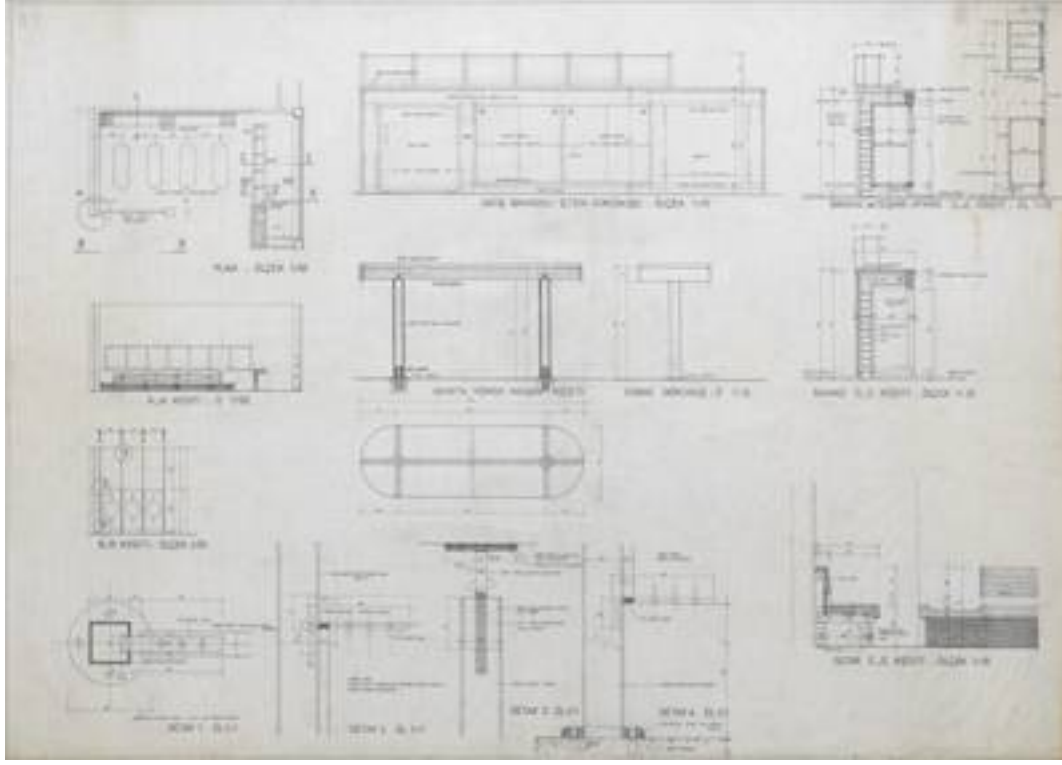
Orta Doğu Teknik Üniversitesi kampüsü için açılan mimari proje yarışmasında birinciliği mimarlar Altuğ ve Behruz Çinici'nin tasarımı kazanır. Projenin uygulaması da yine mimarlar tarafından gerçekleştirilir. Mimarisiyle uyum içinde düşünülen mobilyalar, Altuğ - Behruz Çinici ve Mehmet Asatekin ile birlikte ODTÜ'de Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nün kurucusu Güner Mutaf tarafından tasarlanarak üretilir. ³⁶

1962 BUTİK A, ULVİ CEMAL ERKİN EVİ

Butik A, 1960'ta Ankara'da, Güzel Sanatlar Akademisi mezunları Azmi ve Bediz Koz tarafından kurulur. Çoğunlukla ahşap Danimarka mobilyasından etkilenecek yaptıkları yalın tasarımlar, sanatçı ve bürokrat üst düzey kişiler tarafından tercih edilir. Mobilya tasarımlarını Azmi Koz, iç mekan dekorasyonunu ise Bediz Koz'un yaptığı müzisyen Ulvi Cemal Erkin Evi, bu örneklerin en önemlilerindedir. 1960'ların sonunda MPD adını alan Butik A, günümüzde Bediz Koz liderliğinde üretimine devam etmektedir. ³⁷

1966 ANKARA GİMA MAĞAZALARININ İÇ MEKAN DÜZENLENMESİ

Ankara, Kızılay'da Emekli Sandığı tarafından mimar Enver Tokay'ın hazırladığı projelere göre yaptırılan Emek İşhanı'nın 5 katı büyük bir GİMA mağazası olarak kurgulanır. Mağazanın proje ve kontrolörlüğü ise Utarit İzgi ve Önder Küçükerman'a

verilir. Proje ve detaylandırma safhası 1 Haziran ile 1 Temmuz 1966 arasında, yani bir ay gibi çok kısa bir süre zarfında gerçekleşir ve mağaza aynı yılın Kasım ayı sonunda açılışa hazır duruma getirilir. 1967 Ocak ayı başında GİMA Mağazaları olarak hizmete girer.³⁸

1967 ALPARDA MOBİLYA

Hayri Alparada tarafından 1967'de Ankara'da kurulur. Halen ofis mobilyaları sektöründe üretimine devam etmektedir.³⁹

1969 MODOKO

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın girişimiyle Mobilyacılar Sitesi olarak kurulur. 450 mobilya ve dekorasyon mağazasına ev sahipliği yapan site günümüzde mobilya satışı alanındaki en önemli mekanlardan biri olarak varlığını halen sürdürmektedir.⁴⁰

1970'ler

BABÜR KERİM İNCEDAYI

1945 yılında İstanbul'da doğan Babür Kerim İncedayı, 1969'da İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi İç Mimarlık Bölümü'nden mezun olur. 1969-74 yıllarında İtalya'da Roma ve Milano'da endüstri ürünleri tasarımı alanında araştırma ve çalışmalarını sürdürür. 1975'te Türkiye'ye dönerek 1975-79 yıllarında İstanbul UESYO'da Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nde, 1979-2000 arasında ise Mimar Sinan Üniversitesi Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü'nde öğretim üyeliği yapar. Eserleri uluslararası sergi ve fuarlarda yer almıştır. İtalya'da ve Rusya'da entegre sistem üretim tesislerinin kuruluş görevlerini üstlenmiştir. Çok sayıda ödüle de sahip olan İncedayı, 1998 yılından başlayarak Yeditepe Üniversitesi İç Mimarlık ve Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümlerinde görev alır. 2003-2004 Güz Yarıyılında aynı kurumda Sanat ve Tasarım Bölümü'nü kuran İncedayı, halen bu bölümün başkanlık görevini yürütmektedir.⁴¹

ÖNDER KÜÇÜKERMAN

1939 doğumlu Önder Küçükerman, 1965 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirir ve aynı kurumda asistan olarak çalışmaya başlar. 1971 yılında Türkiye'deki ilk Endüstri Tasarımı Bölümü'nü kurar ve 1980 yılına kadar Bölüm Başkanı olarak görev yapar. 1980 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde yeni kurulan Endüstri Sanatları Fakültesi'nin Dekan Yardımcılığı görevini gerçekleştirir. 1987-93 yıllarında iki dönem Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık

Fakültesi Dekanlığı görevini üstlenir, 1971 yılından 2006 yılında emekli oluncaya kadar Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü başkanlığını görevini kesintisiz olarak sürdürür. Tasarımın endüstriyel bir temeli olması gerekliliğine inanan Küçükerman'ın kendi deyişiyle mobilya tasarımıyla bire bir ilişkisi kesilir. 1984-92 yıllarında Başbakanlık/Devlet Bakanı, Turizm ve Kültür Bakanlıkları danışmanı olarak, özellikle "Türkiye'de geleneksel endüstri kaynaklarının tasarım ve yaratıcılık açılarından çok yönlü düzenlenmesi, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi" amacıyla projeler hazırlar, aynı tarihler arasında Sümerbank/Sümerhalı'da yönetim kurulu üyeliği yapar ve tasarım yönetimi görevlerinde bulunur. Prof. Önder Küçükerman, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra, Eylül 2006'da TC Haliç Üniversitesi'nde, Rektör Yardımcılığı görevine atanır. 2008 yılından bu yana Mimarlık Fakültesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü Başkanı'dır. Ayrıca Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü öğretim üyeliği görevini de sürdürmektedir.⁴²

1970 INTERNO SHOWROOM, NİŞANTAŞI

İnterno firması, Güzel Sanatlar Akademisi İç Mimarlık Bölümü mezunları Yıldırım Kocacıklıoğlu ve Turhan Uncuoğlu tarafından 1962'de kurulur ve Beyoğlu'ndaki Kadri Han'da hizmet vermeye başlar. İlk senelerinde firma yüksek işçilikli çağdaş iç mekan tasarımları yaparak ismini duyurur. Ortaklarının vizyoner anlayışı, İtalya'ya yaptıkları seyahatler, *Domus* gibi dergilerin yakın takibi ve Marcel Breuer, Gio Ponti gibi zamanın önemli tasarımcı ve mimarların projelerini özümsemeleri neticesinde Türkiye'de üretimi ve satışı daha önce denenmemiş bir dizi çağdaş mobilya tasarımını ortaya çıkarır. İnterno, 1970 yılında 30 seneyi aşkın bir süre ikamet edeceği Nişantaşı Mim Kemal Öke Caddesi'ndeki kendisiyle özdeşleşecek showroom'una taşınır. Breuer, Corbusier gibi erken modernistlerin mobilya tasarımlarının reproduksiyonları, firma ortaklarının bu esinlenmelerden doğurdukları özgün tasarımlar ve profesyonel bir özenle bir araya getirilmiş çağdaş aksesuar seçimleri ile İnterno, kısa sürede Türkiye genelinde eşi olmayan bir çeşit modern tasarım müzesine dönüşür. Bu çok disiplinli tasarımlar takdimi, müşterilerine detaylı bir çağdaş yaşam kadraji sunmasının yanı sıra, mağaza pazarlamacılığı açısından da İstanbul'da eğitici bir rol oynar. İnterno, zamanının çok ötesinde bir çizgiyi benimseyerek hem modern mekan anlayışının hem de o zamanlarda pek de var olmayan bir modern mobilya endüstrisinin temelini atar. Türkiye'de ithalat yasaklarının olduğu, teknoloji ve malzeme yokluğunun yaşandığı zor yıllara denk gelen bu cesaretli tasarım denemeleri, beraberinde Türkiye'de birçok zanaatkarının yetişmesine yardımcı olur.⁴³

INTERNO, NİŞANTAŞI, İSTANBUL
Kaynak: Yıldırım Kocacıklioğlu Arşivi

1971 ATELYE DERİN

1971'de Atelye Derin adıyla İstanbul, Kadıköy'de tasarımcı Aziz Sarıyer tarafından kurulur. 1972'de firma Derin adını alır. 1994'te ETMK tarafından gerçekleştirilen Designers' Odyssey '94 sergisinde Aziz Sarıyer'in sandalye tasarımı ETMK'94 Tasarım Ödülü'nü kazanır. 1997'de oğlu Derin Sarıyer'in katılımıyla bir ortaklık olarak üretim hayatına devam eden ve zaman zaman Arif ve Bülend Özden gibi tasarımcılarla işbirliği yapan firma, 2000'de yurtdışına açılır. Bugün 45 ülkede satışları devam etmektedir. ⁴⁴

1971 ZENGER MOBİLYA

Zenger firması, 1933 yılında Ankara'da doğan ve 1958'de İTÜ Mimarlık Bölümü'nü tamamlayan sanatçı ve tasarımcı Yılmaz Zenger tarafından 1971 yılında İstanbul'da kurulur. Cam elyaf başta olmak üzere plastik, MDF ve benzeri çok çeşitli malzemeden dekoratif obje, mobilya, heykel gibi farklı ürünler imal eden firma günümüzde üretimine devam ederken birçok yerli ve yabancı firmaya prototip üretimi, kalımı yapımı, model yapımı ve tasarım desteği vermekte; proje ve uygulama alanlarında ortaya farklı ürünler koymak isteyen tasarımcılara özel ürünlerden seri imalata, üreticiler için özel kalıplardan üretim yöntemlerine kadar uluslararası standartlarda hizmet vermektedir. ⁴⁵

1972 KOLEKSİYON MOBİLYA

Koleksiyon'un temelleri mimar Faruk Malhan tarafından 1972'de, Ankara'da demir sanayi sitesindeki küçük bir metal atölyesinde atılır. 1976'da metal üretimin yanı sıra mobilyanın özü olan ahşap ve döşemeli ürünlerin üretimine geçilir. 1981'de Ankara Kavaklıdere'de ve İstanbul Nişantaşı'nda mağazaları açılır. 1988'de Tekirdağ'da üretim tesisleri, 1994'te ise İstanbul, Büyükdere'de entegre sergi, satış tesisi kurulur. Günümüzde Koleksiyon, yılda 400.000 metrekare ahşap mobilya ve 54.000 adet döşemeli mobilya üretim kapasitesine sahip fabrikasında endüstriyi tasarımın hizmetine sunar. Kültür ve iş merkezleri, konaklama ve dinlenme tesisleri, ofis ve ev ortamları için mobilya ve tasarım üretir. ⁴⁶

1972 DOĞAN MOBİLYA

Çanakkale'de Hacı Ali Doğan tarafından 1972'de kurulan Doğan Mobilya, 1987'de Doğaş Anonim Şirketi adını alır. Mobilya, enerji, madencilik, perakende, sağlık ve turizm sektörlerinde faaliyet gösteren Doğanlar Grup holdingleşir ve Doğanlar Yatırım Holding olarak ekonominin yapı taşları arasındaki yerini alır. 2012 yılında, Kelebek Mobilya'yı bünyesine katarak Türkiye mobilya pazarında üst sıralara

yükselir. Doğaş bugün; 65 ülkeye ihracat gerçekleştiren, yurtiçi ve yurtdışındaki 200'ün üzerindeki mağazasıyla, Türkiye'nin en büyük 500 şirketi arasında yer alır. ⁴⁷

1974 MEDAŞ

Türkiye'nin ilk mobilya süpermarketi olarak sunulan Medaş Mobilya ve Dekorasyon AŞ, İstanbul Ayazağa'da açılır. Hem modern hem klasik çizgide mobilyalar üreten firma, 1986'da fabrika-market olarak hizmet vermeye başlar. Medaş'ın günümüzde üretimi bulunmamaktadır. ⁴⁸

1976 TMMOB İÇMİMARLAR ODASI

1976'da TMMOB Genel Kurulunda alınan karar ile kurulan TMMOB İç Mimarlar Odası, dünyada oda statüsüne geçen ilk içmimarlık kuruluşlarından biridir. TMMOB İç Mimarlar Odası, içmimarlık mesleğinin geliştirilmesini sağlayarak, üyelerinin mesleki hak ve onurlarının korunması, mesleki kural ve yöntemlere uyulmasının sağlanması ve mesleki disiplinin oluşturulması konularında hizmet vermektedir. ⁴⁹

1980'ler

Türkiye'nin tarihi boyunca yaşadığı en büyük ekonomik dönüşüme karşılık gelen 1980'li yıllar, 24 Ocak 1980 Kararları ile birlikte neoliberal politikaların hüküm sürmeye başlayarak kapitalizmi güçlendirmesi şeklinde telaffuz edilir. İthal ikameci politikardan ihracata dayalı bir sanayi modeline geçiş olarak ifade edilebilecek bu kırılma, yalnızca üretim biçimleri ve istatistiklerde değil, özellikle tüketim maddeleri ve imgelerinin çoğullaşması bağlamında kendini gösterir. Özellikle mobilya ithalatı ve üretiminin kökten değiştiği bu dönem, gerek rahatça erişilebilen farklı malzeme ve teknolojiler, gerek dergi ve broşürler üzerinden yürüyen bilgi akışının katlanarak çoğalması, gerekse serbest kalan ithalat ve ihracat dolayısıyla mobilya çeşitlerini fazlalaştırmış, bu bağlamda dekorasyon anlayışlarının farklılaşmasına neden olmuştur.

1980 TASARIM VE DEKORASYON YAYINLARI

1980'lerin başından itibaren Türkiye'de hüküm sürmeye başlayan mobilya ve iç mekan düzenlemeleri üzerine oluşan bilgi birikimi, on yılın sonunda piyasaya giren tasarım ve dekorasyon ağırlıklı yayınlarda kendini gösterir. 2000'li yıllarda içerik değişikliği yaşayarak yeni teknolojiler, mimarlık ve endüstri ürünlerine yönelen bu kaynaklar, yayın hayatlarına 1980'li yılların sonunda başlar. Söz konusu yayınlarda Arredamento Dekorasyon ve Tasarım dergileri sayılabilir.

1980 UTARİT İZGİ MİMARLIK BÜROSU

1920'de İstanbul'da doğan Utarit İzgi, Galatasaray Lisesi ve İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nü bitirir. 1946'daki mezuniyetin ardından on yıl boyunca yapı yapma girişiminde bulunmaz, okulu bitirir bitirmez Sedad Hakkı Eldem'in asistanı olur. İTÜ Mimarlık Fakültesi Yapı Kürsüsü'nde yeterlilik tezi hazırlayarak asistanlık devresini tamamlar. İnce Yapı, Mimari Proje Atölyesi ve Dekoratif Sanatlar Bölümü İç Mimarlık Atölyesi hocası olarak çalışmalarını sürdürür. Meslek yaşamı boyunca genelde proje bazlı ortaklıkları tercih ederek birçok farklı ekiple proje çalışır: Utarit İzgi+Mahmut Bir mimarlık bürosu (1956-1959), M6 Mimarlar Grubu (1959-1962), M3 Mimarlar Grubu (1962-1975), Armo Mimarlık (1975-1980). 1980'de Utarit İzgi mimarlık bürosunu (1980-2003) kurar. 1975 yılında ayrıldığı akademik kariyeri dışında, 1952 yılından itibaren çalışmalarını gerek tek başına gerekse meslektaşları ile birleşerek, özellikle; konut, ofis binası, iç mekan düzenlemesi ve mobilya tasarımı üzerinde yoğunlaştırır. ⁵⁰

1980 NURUS

1927 yılında Ankara'da Nurettin Kunurkaya tarafından bir marangoz atölyesi olarak kurulur. Nurettin Usta Mobilya Grubu, 1980 yılından itibaren özel sektörden ve kamu sektöründen gelen taleplerin artmasıyla ofis mobilyaları üretiminde uzmanlaşma kararı alır. Ofis mobilyası üretiminin gelişerek devam etmesi sonucunda 1983 yılında NURUS, 1990 yılında NUMAŞ ve 1991 yılında NUPA anonim şirketleri kurularak gruba dahil edilir. 1990'da Nurus artık dünya çapında bir marka haline gelmiştir. Tek nokta tedarikçisi olarak yeni yüksek teknolojiye sahip metal, ahşap, laminat, lake ve döşeme üretim tesisleri bulunan lojistik merkezinden 30'dan fazla ülkeye kendi markası ile ihracat yapmaktadır. ⁵¹

1995 BOYTAŞ

1957 yılında Kayseri'de temelleri atılan Boydak Holding, bugün mobilya, tekstil, kimya, pazarlama, kablo ve tel, demir-çelik, lojistik, enerji, finans ve havacılık gibi birçok alandaki faaliyetlerini sektör lideri olarak 38 şirketi ile sürdürmektedir. Boydak Holding bünyesinde Bellona, İstikbal, Mondi, Hes Kablo, Boyteks, Form Sünger gibi lider markalar bulunur. Boytaş Mobilya Sanayi ve Ticaret AŞ (Boytaş) Boydak Holding'e bağlı bir grup şirkettir. Mobilya sektöründe faaliyet gösteren Boytaş; Bellona, İstikbal ve Mondi markaları için panel mobilya (yatak odası, yemek odası, genç odası, bebek odası), oturma grupları (kanepeler, koltuk takımı), mutfak-banyo mobilyası ve sandalye üretimi yapmaktadır.

1995 yılında Kayseri'de kurulan Boytaş, üretime 1996 yılında başlar. Boytaş, halen faaliyetlerini toplam 379.000 metrekare açık, 234.200 metrekare kapalı alana sahip 5 ayrı işletmede sürdürmektedir. Çalışan sayısı 3.970 kişidir. Mevcut üretim kapasitesi ile Boytaş sektörün en büyük ve lider üreticisidir. ⁵²

1999 OMSİAD

Ofis Mobilyaları Sanayi ve İşadamları Derneği (OMSİAD) giderek büyüyen, kalitesi, teknolojisi ve tasarımlarıyla dünyayla rekabet gücüne ulaşan Türk ofis mobilyaları sanayisini ulusal ve uluslararası platformda güçlendirmek, sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda işbirliği yaratarak sektörel etkinliği artırma hedefiyle faaliyetlerini sürdürmektedir. Derneğin 3 aylık periyotlarla yayımlanan *Office Magazine* dergisi bulunmaktadır. ⁵³

2000'ler

Değişen teknoloji ve çoğalan bilgi akışının yerleşmesiyle, geleneksel üretim yapısının yerini endüstriyel üretime bıraktığı dönemdir. Bu üretim biçimiyle birlikte hızla markalaşmaya yönelen sektör, zincir mağazalarla birlikte mobilya perakende satışlarını güçlendirir. Sektörün büyümesi özellikle artan kentleşme oranı, konut sayısında yaşanan artış ve ofis alanlarının çoğalması gibi etmenler dolayısıyla gerçekleşmiştir. Mobilya ve iç mekan tasarımcıları, gerek kendi markaları altında gerekse zincir mağazalara yaptıkları üretimlerle isimlerinden bahsettirirler. Bu mağazalara yurtdışındaki büyük markalar da dahil edilebilir.

2003 MOSDER

Mobilya Sanayicileri Derneği (MOSDER) dünya standartlarına uygun, farklı ve özgün tasarımları ile "Türk Mobilyası" vizyonu oluşturmak amacıyla kurulur. Sektörün yoğunlaştığı şehirler İstanbul, Ankara, Kayseri, Bursa (İnegöl), İzmir ve Adana'dır. 2005 yılı verilerine göre mobilya %8 ile en hızlı büyümeyi gerçekleştiren sektörlerden birisidir. Bugün Türkiye mobilya sektöründe yaklaşık 60.000 şirket hizmet vermektedir. İstihdam sayısı ise 260.000 civarındadır. Türkiye'den yaklaşık 170 ülkeye mobilya ihracatı yapılmaktadır. 1995'ten 2008'e kadar Türkiye mobilya ihracatı 75 milyon Amerikan dolarından 1 milyar 331 milyon Amerikan doları seviyesine ulaşmıştır. ⁵⁴

KAMHI-GRÜNBERG EVİ, BURGAZADA / UTARİT İZGİ TASARIMI
Kaynak: SALT Araştırma, Utarit İzgi Arşivi

2005 İMMİB MOBİLYA TASARIM YARIŞMALARI

İlki 2005 yılında gerçekleşen, İstanbul Metal ve Metal Dışı İhracatçı Birlikleri'nin düzenlediği yarışma, her sene profesyonel ve öğrenci kategorisinde 4-5 farklı dalda ödüller vermektedir.⁵⁵

2005 IKEA ÜMRANIYE

İsveçli mobilya mağazası IKEA, MAPA Mobilya ve Aksesuar AŞ'ye bağlı olarak İstanbul, Ümraniye'de açılır. Şubeyi İzmir, İstanbul Bayrampaşa, Bursa ve Ankara mağazaları takip eder.

2008 SALT ARAŞTIRMA MİMARLIK VE TASARIM ARŞİVİ

Pelin Derviş ve Gökhan Karakuş önderliğinde 2008'de, çoğunlukla birbirinden ayrı düşünülen mimarlık ve tasarım pratiklerini aynı yazın içerisinde belgelemek ve okumak amacıyla SALT Araştırma dahilinde kurulur. 2010'da www.saltresearch.org adresinden araştırmaya açılan arşivde Sedat Hakkı Eldem, Utarit İzgi, Hayati Tabanlıoğlu, Cengiz Bektaş gibi mimarların yanında Kare Metal, MPD, Interno ve benzeri tasarım gruplarının arşivleri yer almaktadır. Halen aktif olarak çalışılan arşiv genişlemeye ve bünyesine yeni belge ve kaynaklar katmaya devam etmektedir.⁵⁶

2015 DATUMM

İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin bilimsel araştırma projesi olarak hayata geçirilen DATUMM (Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya), mobilya tasarımı tarihinin boşluklarını doldurmak ve üretim süreçlerini belgelemek amacıyla 2015'te hayata geçirilir. Sergi, katalog, belgesel film ve sayısal arşiv bileşenlerinden oluşan proje önemli bir sayısal arşiv ortaya koymaktadır.⁵⁷

NOTLAR

1 Arıburun, Layıka Ney Ece. (2002). *19. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyaları: Batılılaşma Etkisi ve Biçimsel Açıdan Yemek Kültüründeki Değişim Süreci* (Doktora tezi), sf. 92-93. İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

2 TBMM Milli Saraylar (Çevrimiçi). <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Factories.aspx?Fabrikald=2> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

3 Uzunarslan, Şebnem. (2002). *Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mekân ve Mobilya* (Sanatta yeterlilik tezi), s. 120. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

4 Ergüney, Yeşim Duygu., Kara Pilehvarian, Nuran. (2015). "Ondokuzuncu Yüzyıl Dünya Fuarlarında Osmanlı Temsiliyeti / Ottoman Representation in Nineteenth Century Universal Expositions." *Megaron*, cilt 2, sayı 10, sf. 224-240 (Çevrimiçi). <http://www.journalagent.com/megaron/pdfs/MEGARON-14238-ARTICLE-ERGUNEY.pdf> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

Nazır, Bayram. "Dersaadet Ticaret Odası ve Uluslararası Sergiler." (2009). *History Studies (International Journal of History)*, cilt 1/1.

Çelik, Zeynep. (1992). "Exposition Fever Carried East." *Displaying the Orient: Architecture of Islam at Nineteenth-Century World's Fairs*. Oakland: University of California Press.

Göncüoğlu, Süleyman Faruk. (2010). "İlk Fuar." *İstanbul'un İlkleri Enleri*, sf. 134-135. İstanbul: Ötüken.

Özdemir, Mehmet. "Türkiye'de Turizmin Başlaması: Osmanlı'da Sanayileşme Çabaları: Sergi-i Umum-i Osmani." (2011). *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* Bahar 2011, cilt 22, sayı 1, sf. 87-90.

5 Uzunarslan, Şebnem. A.g.y., s. 118.

6 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). etsm.org.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

7 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

8 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

9 Küçükerman, Önder. (1998). "Osmanlı İmparatorluğunda Mobilya." *Tombak*, sayı 22, sf. 3-12 (Çevrimiçi). <http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/16849/001583542010.pdf?sequence=1> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

10 Uzunarslan, Şebnem. A.g.y., s. 121.

11 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

12 Cezar, Mustafa. (1983). "Güzel Sanatlar Akademisi'nden 100. Yılda Mimar Sinan Üniversitesi'ne." Muhteşem Giray (yay. haz.), *Kurumumuz 100 Yaşında*, sf. 5-84. İstanbul: MSÜ.

13 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

14 Turan, Gülname., Ödekan, Ayla. (2009). "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde yerli malı kavramı ve İstanbul yerli malı sergileri / The idea of domestic products and Istanbul domestic products exhibitions during the Early Republican Period in Turkey." *itüdergisi/b sosyal bilimler* Aralık 2009, cilt 6, sayı 2, sf. 15-26 (Çevrimiçi). http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_b/article/viewFile/1093/1082 adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

15 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

16 Eldem, Sedat Hakkı. (1931). "Mobilya", *Arkitekt*, sayı 8, sf. 273-274.

17 Tanju, Bülent., Tanyeli, Uğur. (2009). *Sedad Hakkı Eldem II: Retrospektif*, sf. 70-71. İstanbul: Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayınları.

18 *Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). datumm.org adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

19 *Kelebek Mobilya* (Çevrimiçi). kelebek.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

20 Uzunarslan, Şebnem. A.g.y., s. 124.

21 Küçükerman, Önder. (2013). "1930'lu Yıllarda Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bir Kubizm Ustası: Ressam Zeki Kocamemi ve Mobilyaları." Umut Şumnu (yay. haz.), *Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya*, sf. 37-46. İstanbul: İç Mimarlar Odası Yayınları.

22 Küçükerman, Önder. (2013). "Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Yıllarında Avrupa'daki Değişimleri Türkiye'ye Taşıyan Bir Ahşap Mobilya Ustası: Hayati Görkey." Umut Şumnu (yay. haz.), *Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya*, sf. 47-61. İstanbul: İç Mimarlar Odası Yayınları.

23 Sayar, Zeki. (1950). "Mobilya Meselesi." *Arkitekt*, cilt 03-04, sayı 219-220, sf 61-64.

24 SALT Araştırma, Mimarlık ve Tasarım Arşivi.

25 *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). datumm.org adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

26 Karakuş, Gökhan. (2013). "Erken Modernistler." Umut Şumnu (yay. haz.), *Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya*, sf. 111-116. İstanbul: İç Mimarlar Odası Yayınları.

27 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

28 *Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

NOTLAR

29 *Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

30 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

31 "Tarihçe" (Çevrimiçi). *Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi* içinde. <https://gsf.marmara.edu.tr/fakulte/tarihce/> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

32 *Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

33 "Nezih Eldem" (Çevrimiçi). *Vikipedi* içinde. https://tr.wikipedia.org/wiki/Nezih_Eldem adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı. Ayrıca bkz.: Yücel, Atilla. (2005). "O, Mimar Nezih Bey'di..." *Mimarlık Kasım-Aralık 2005*, sayı 326 (Çevrimiçi). <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=40&RecID=970> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

34 *Arkitekt Ocak 1960*, sayı 298, s. 45.

35 "Siteler, Altındağ" (Çevrimiçi). *Vikipedi* içinde. https://tr.wikipedia.org/wiki/Siteler,_Alt%C4%B1nda%C4%9F adresinden 2 Eylül 2016 tarihinde alındı.

36 SALT Araştırma, Altuğ-Behruz Çinicı Arşivi (Çevrimiçi). *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* içinde.

37 Karakuş, Gökhan (2013). "Erken Modernistler." Umut Şumnu (yay. haz.), *Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya*, s.111-116. İstanbul: İç Mimarlar Odası Yayınları.

38 *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

39 "Dünya markası Alparda 40 yıldır mobilya üretiyor" (Çevrimiçi). *Hürriyet Ankara* 13 Mayıs 2007. <http://www.hurriyet.com.tr/dunya-markasi-alparda-40-yildir-mobilya-uretiyor-6505321> adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

40 *Modoko* (Çevrimiçi). modoko.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

41 *Babür Kerim İncedayı* (Çevrimiçi). baburkerimincedayi.com adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

42 *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y. Ayrıca bkz.: *Önder Küçükerman* (Çevrimiçi). onderkucukerman.com adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

43 Karakuş, Gökhan. A.g.y.

44 *Derin Design* (Çevrimiçi). derindesign.com adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

45 *Zenger Mobilya* (Çevrimiçi). zengeretc.com adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

46 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y. Ayrıca bkz.: *Koleksiyon* (Çevrimiçi). koleksiyon.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

47 *Doğtaş* (Çevrimiçi). dogtas.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

48 *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

49 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

50 Erkol, İdil. (2009). *Utari İzgı ve Türkiye'de Modern Mimarlık* (Yüksek lisans tezi). İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

51 *Nurus* (Çevrimiçi). nurus.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

52 *Boytaş Mobilya* (Çevrimiçi). boytas.com.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

53 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y. Ayrıca bkz.: *OMSİAD* (Çevrimiçi) omsiad.org.tr adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

54 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

55 *Endüstriyel Tasarım Sanal Müzesi* (Çevrimiçi). A.g.y.

56 *SALT Araştırma* (Çevrimiçi). saltresearch.org adresinden 11 Ağustos 2016 tarihinde alındı.

57 *Dokümantasyon ve Arşivleme: Türkiye'de Modern Mobilya* (Çevrimiçi). A.g.y.

YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

Arıburun, Layıka Ney Ece. (2002). *19. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyaları: Batılılaşma Etkisi ve Biçimsel Açından Yemek Kültüründeki Değişim Süreci* (Doktora tezi). İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Canoğlu, Seda. (2012). *Türkiye'de Modern Mobilya Tasarımının Gelişimi: Öncü Mobilya Tasarımcılar Üzerine Bir Analiz* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Cengizkan, Ali., İnan, Derin., & Cengizkan, Müge. (2012). *Modernist Açılımda Bir Öncü Seyfi Arkan*. Ankara: Mimarlar Odası Yayınları.

Karakuş, Gökhan. (2011). "Handmade Modernity. Postwar Design in Turkey." Glenn Adamson, Giorgio Riello & Sarah Teasley (yay. haz.), *Global Design History*. Londra ve New York: Routledge.

Özkaraman Şen, M. (2004). *Türkiye'de 1800-2004 Yılları Arasındaki Değişim Süreci İçinde Tasarımı Etkileyen Faktörler: Ve Bir Örnek Olarak Mobilya Üretimi Modeli* (Yayınlanmamış doktora tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bardakçı, Mustafa., Köklü, Hüseyin. (2011). *Sanat Okulu Sırrını Fısıldıyor-1, Sim Memed*. İzmir: Efe Yayınevi.

Tekeli, İlhan. (2010). *Seyfi Arkan'ın Yaşamı ve Mimarlığının Toplumsal Bağlamı*. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayınları.

Turan, Gülname. (2009). *Türkiye'de Erken Cumhuriyet Dönemi Zanaat ve Endüstri Üretiminde Tasarım* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, Adem. (2005). *Dünden Bugüne Mobilya Tasarımı ve Teknolojisi*. İstanbul: Scala Yayınları.

BİYOĞRAFİLER

ASLI CAN

Mimar Aslı Can mimarlık öğrenimini YTÜ'de tamamladı, yüksek lisansını aynı üniversitenin Mimarlık Tarihi ve Kuramı programında bitirdi. Çeşitli sergi ve kitap projelerinde görev aldı. 2008'de, bugün SALT Araştırma'ya dahil olan Türkiye Mimarlık ve Tasarım Arşivi'nin yürütücülüğünü üstlendi. İstanbul Modern'de asistan küratör olarak çalışmakta ve İTÜ Mimarlık Tarihi doktora programına devam etmektedir.

